

Flerspråkighet och modersmålsstöd i förskolan

**Gemensamma riktlinjer för Helsingborgs stads
förskolor.**

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Syfte.....	4
3	Vad säger våra styrdokument om modersmålsstöd?	6
3.1	Skollagen (8 kap 10§)	6
3.2	Förskolans läroplan (Lpfö 18)	6
3.2.1	Omsorg, utveckling och lärande	7
3.2.2	Alla barn ska få utveckla sin svenska.....	7
3.2.3	Flerspråkiga barn ska få utveckla sitt modersmål	7
4	Gemensam utgångspunkt	8
5	Rektorns ansvar	9
6	Modersmålsstöd i förskolan innebär att	9
7	Arbeta språkutvecklande i barngruppen	10
8	Utveckla ett interkulturellt förhållningssätt.....	11
9	Stöd från avdelningen Pedagogiskt center	12
10	Tips på resurser i arbetet med flerspråkighet och modersmålsstöd.....	13

1 Inledning

Barnets språk utvecklas bäst när barnet kan använda sina språk i meningsfulla sammanhang i förskolans dagliga aktiviteter tillsammans med andra barn och vuxna. Därför ska flerspråkighet och modersmålsstöd i förskolan vara en naturlig del av utbildningen. Förskolans pedagoger ska uppmuntra, stödja och skapa möjlighet för flerspråkiga barn att prata både svenska och sitt modersmål varje dag i förskolan.

Modersmålsstöd är betydelsefullt för barnens språkliga och kulturella identitet. I exempelvis lek, sång och bokläsning stärks och utvecklas modersmålet och barnens flerspråkighet. Ett medvetet språkligt stimulerande stöd för barn med annat modersmål än svenska är viktigt i förskoleåldern, eftersom de yngsta barnen håller på att utveckla sitt språk och sin identitet. Modersmålsstöd i förskolan handlar om att visa intresse för barnens modersmål, ge barnen möjligheter att utveckla både det svenska språket och sitt/sina modersmål, att uppmuntra att modersmålet/en talas i hemmet, att få barnet att bli nyfiken och positivt inställd till flerspråkighet.

Globalt sett är det vanligt att barn kan flera språk. Barn kan vara simultant flerspråkiga, vilket innebär att de är flerspråkiga redan från början, eller additivt flerspråkiga, vilket innebär att de har ett förstaspråk och lägger till fler språk senare. Flerspråkighet är alltså inte en egenskap utan en kompetens, och med rätt stöttning från vårdnadshavare och förskolepersonal har barn stora möjligheter att utveckla en flerspråkig kompetens.

2 Syfte

Vi vill skapa en gemensam bild av vad vi i Helsingborgs stads skolor menar med flerspråkighet och modersmålsstöd i förskolan. Riktlinjerna är grunden i förskolans arbete med flerspråkighet och modersmålsstöd. De beskriver vad förskolan ska göra och hur vi ska förhålla oss till vårt uppdrag kring flerspråkighet och modersmålsstöd i förskolan. Riktlinjerna anger också gränserna för förskolans ansvar. Varje rektor utformar sedan arbetet tillsammans med sina pedagoger.

Med fokus på språkutvecklande arbetssätt och flerspråkighet, ökar vi pedagogernas insikter och samsyn på hur vi tillsammans kan ge barnen möjligheter att utveckla alla sina språk och sin kulturella identitet samt att modersmålsstöd innefattar mer än språk.

Modersmålsstöd i förskolan innebär att:

- vi har tydliga rutiner för introduktion.
- vi inventerar vilka olika språk som finns i verksamheten.
- vi tar reda på var barnen befinner sig i sin språkutveckling.
- vi samarbetar med barnens familjer kring språk och kultur.
- vi uppmärksammar och synliggör språk, kulturer och länder på olika sätt.
- vi har lärmiljöer som lockar till språkande.
- vi stimulerar barns olika språk genom exempelvis språklekar, högläsning, rim och ramsor, sång, musik, bild och drama etc.
- vi väcker barnens intresse för andra barns språk och kulturer i vardagen genom att barnen exempelvis lär sig ord på olika språk och vi skapar en medvetenhet om att det finns många språk i världen.
- vi använder digitala verktyg som en brygga mellan språken.
- vi använder bilder och tecken för att förstärka språket.
- vi har material och litteratur på olika språk.
- vi gör språken synliga i vår pedagogiska dokumentation.

Modersmålsstödet i förskolan ska:

- stärka barns identitet och olika kulturella tillhörigheter
- stärka barns språkliga utveckling både på modersmålet/-en och på svenska
- främja barns integration i ett mångkulturellt samhälle
- främja barns respekt för varandras språk och hemkultur i demokratisk anda

Rektorerna har gemensamt arbetat med att identifiera, inventera, och synliggöra förskolans uppdrag och förskolornas arbete med flerspråkighet och modersmålsstöd. Syftet har varit och är att lyfta fram det goda arbete som redan finns i våra förskolor men också identifiera förskolans utvecklingsområden och utvecklingsbehov.

Tillsammans har de utformat gemensamma riktlinjer för stadens övergripande och gemensamma uppdrag – ett stöd för det fortsatta utvecklingsarbetet på varje unik och specifik förskola.

3 Vad säger våra styrdokument om modersmålsstöd?

3.1 Skollagen (8 kap 10§)

Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

3.2 Förskolans läroplan (Lpfö 18)

Det svenska samhällets ökande internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska främja barnens förståelse för värdet av mångfald. Kännedom om olika levnadsförhållanden och kulturer kan bidra till att utveckla en förmåga att förstå och leva sig in i andra människors villkor och värderingar.

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer.

Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt. Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver. Förmåga att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändig i ett samhälle som präglas av stort informationsflöde och kontinuerlig förändring.

Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen.

3.2.1 Omsorg, utveckling och lärande

Utbildningen i förskolan ska bidra till att barnet utvecklar en förståelse för sig själv och sin omvärld. Utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska vara grunden för utbildningen. Den ska präglas av att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Utbildningen i förskolan ska ta sin utgångspunkt i läroplanen samt barnens behov, erfarenheter och det de visar intresse för. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas tillvara för att skapa mångfald i lärandet.

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla:

- sin identitet och känna trygghet i den
- sin kulturella identitet samt kunskap om och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald
- både det svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket, om barnet tillhör en nationell minoritet,
- både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska,
- svenskt teckenspråk, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk,

3.2.2 Alla barn ska få utveckla sin svenska

Förskolan har en viktig roll i att stimulera barnens språkutveckling i svenska eftersom språk, lärande och identitetsutveckling hänger ihop. Det här gäller förstås både de barn som har svenska som modersmål och de barn som har ett annat modersmål eller ett nationellt minoritetsspråk. Det står i språklagen (2009:600) att svenska är huvudspråk i Sverige och att svenska är samhällets gemensamma språk som alla som är bosatta i landet ska ha tillgång till, och kunna använda.

3.2.3 Flerspråkiga barn ska få utveckla sitt modersmål

Språk och tänkande går inte att skilja åt. När barnen får använda alla sina språkliga resurser för att tänka, lyssna och tala kan språken berika varandra och barnen får på så sätt större möjligheter att utveckla sina kognitiva kunskaper. Forskning visar att barn som får förutsättningar att utveckla sitt modersmål också har bättre möjligheter att lära sig svenska.

4 Gemensam utgångspunkt

Förskolans verksamhet ska präglas av ett interkulturellt förhållningssätt, det vill säga en samverkan mellan olika kulturer för att skapa möjligheter till förståelse och ömsesidig respekt. Förskolan ska ha ett språkutvecklande arbetssätt och se alla språk samt kulturella perspektiv som likvärdiga och arbeta för att ta tillvara de rika resurser barnen och deras familjer besitter i form av språkliga och kulturella erfarenheter.

Både modersmålet och svenska språket utvecklas bäst i meningsfulla sammanhang i förskolans dagliga aktivitet tillsammans med andra barn och vuxna. Modersmålsstödet i förskolan är därför en naturlig del i verksamheten. Förskolan anpassar sitt arbetssätt, sitt material och lärmiljön till varje barns behov, så att barnet utvecklar sina olika språk under hela sin dag på förskolan. Arbetet ska utgå ifrån läroplanens barnsyn och kunskapssyn.

I förskolan är också barnen och deras familjer rika resurser till barnets eget modersmål och kultur. Förskolan ska ta tillvara vårdnadshavares kunskaper och erfarenheter. Förskolan ska uppmuntra vårdnadshavare att använda barnets modersmål hemma och få information av förskolan om modersmålets betydelse för barnets identitet, utveckling och lärande.

Modersmålet har stor betydelse för barns språk, identitets-, personlighets- och tankeutveckling. Förskolan ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Barns förutsättningar att utveckla alla sina språk påverkas i hög grad av de attityder de möter och vilken språklig stimulans de får.

Modersmålsstödet i förskolan syftar till att:

- Stärka barns identitet och olika kulturella tillhörigheter.
- Stärka barns språkliga utveckling både på deras modersmål och på svenska.
- Främja barns integration i ett mångkulturellt samhälle.
- Främja barns respekt för andras språk och hemkultur i demokratisk anda.

5 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för förskollärare, barnskötare och övrig personal vid förskoleenheten har rektorn det övergripande ansvaret för att utbildningen som helhet inriktas mot de nationella målen.

Rektor ansvarar för att förankra och utforma arbetet utifrån dessa riktlinjer tillsammans med alla sina pedagoger. Rektor ansvarar också för att förskolan utvecklar sitt arbete med värdegrund, förhållningssätt, inkludering, samsyn och språkutvecklande arbetssätt så att arbetet med flerspråkighet genomsyrar barnens vardag i förskolan.

6 Modersmålsstöd i förskolan innebär att

- Vi har tydliga rutiner för introduktion.
- Vi inventerar vilka olika språk som finns i verksamheten.
- Vi tar reda på var barnen befinner sig i sin språkutveckling.
- Vi samarbetar med barnens familjer kring språk och kultur.
- Vi uppmärksammar och synliggör språk, kulturer och länder på olika sätt.
- Vi har lärmiljöer som lockar till språkande.
- Vi använder digitala verktyg som en brygga mellan språken.
- Vi har material och litteratur på olika språk.
- Vi gör språken synliga i vår pedagogiska dokumentation.

7 Arbeta språkutvecklande i barngruppen

Det finns många sätt att arbeta språkutvecklande i barngruppen. Här är några exempel på hur du kan göra:

- Visa att alla språk är lika värdefulla. Låt barnen få använda alla sina språkliga resurser i förskolan. Det bidrar till att identiteten och självkänslan stärks.
- Skapa så många meningsfulla sammanhang som möjligt som ger möjlighet till språkande och samspel.
- Läs högt, samtala om text gör bildpromenader och plocka ut fokusord och förklara.
- Ställ öppna frågor och följdfrågor. Ge barnen tanketid (minst 3 sekunder) och talutrymme.
- Omge barnen med ord i alla sammanhang. Benämna och beskriv föremål och det ni gör och ge på så sätt barnen ett utökat ordförråd.
- Samtala om ord och deras betydelse, förklara obekanta ord och begrepp.
- Erbjud de olika texttyperna: återgivande, berättande, beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande text.
- Om du har barn med annat modersmål eller ett nationellt minoritetsspråk i gruppen: lär dig några ord på barnets språk, använd TAKK och bilder.
- Lyssna aktivt på vad och hur barnen kommunicerar och uppmuntra dem att aktivt lyssna på varandra.
- Uppmuntra interaktion genom att erbjuda barnen många möjligheter till samtal med varandra och personalen.
- Lek med orden med hjälp av rim, ramsor, att hitta på egna ord eller andra språklekar.
- Använd och kombinera flera olika uttrycksformer som kan stötta språkutvecklingen, till exempel bild, rörelse och sång.
- Kartlägg språkarbetet i förskolan och gör en gemensam plan för hur ni kan utveckla arbetet.

8 Utveckla ett interkulturellt förhållningssätt

Ett interkulturellt förhållningssätt innebär att kulturer möts, berikar och skapar en förståelse för varandra. I förskolan sker det genom att personalen, barnet och barnets familj interagerar. Förskolepersonalen behöver känna till vilka språk och kulturer barnen är en del av, men det är också viktigt att komma ihåg att barn kan identifiera sig med flera kulturtillhörigheter.

Förskolan har en viktig roll i att lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer. I den reviderade läroplanen står det i del 1 under rubriken Förståelse och medmänsklighet.

Så här kan du till exempel utveckla ett interkulturellt förhållningssätt:

- Ha en positiv och nyfiken inställning till barnens olika kulturella erfarenheter.
- Var beredd att vidga ditt synsätt, lyssna och utbyta tankar och erfarenheter med både barn och vårdnadshavare. Se vårdnadshavarna som en resurs.
- Se till att ni erbjuder böcker och andra texter som visar barnens olika sammanhang och kulturella referensramar.
- Låt barnen skapa egna texter, filmer och annat material som utgår från deras erfarenheter, så kallade identitetstexter.
- Se över den pedagogiska miljön ur ett interkulturellt perspektiv, och reflektera till exempel över vilken musik, bilder och annat material som ni erbjuder.
- Vara medveten som personal om sin egen bakgrund och sina egna värderingar.

9 Stöd från avdelningen Pedagogiskt center

Pedagogiskt center organiserar både gemensamma och verksamhetsspecifika kompetensutvecklingsinsatser som ska öka möjligheterna till ett inkluderande förhållningssätt med flerspråkighet som en naturlig del av förskolans språkutvecklande uppdrag.

Insatserna syftar till att öka pedagogernas insikter och samsyn på hur vi tillsammans kan ge barnen möjligheter att utveckla alla sina språk och sin kulturella identitet. Insatserna består i att ge rektorer och pedagoger möjlighet att förkovra sig i uppdraget, olika arbetssätt, metoder och verktyg som främjar språkutveckling och flerspråkighet och ökar möjligheterna till ett inkluderande förhållningssätt med flerspråkighet som en naturlig del av förskolans språkutvecklande uppdrag.

10 Tips på resurser i arbetet med flerspråkighet och modersmålsstöd

Skolverket

Läroplanen för Förskolan Lpfö 18

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>

Flerspråkighet i förskolan

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/flersprakighet-i-forskolan>

Få syn på språket. Ett kommentarmaterial om språk- och kunskapsutveckling i alla skolformer, verksamheter och ämnen.

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/komentarmaterial/2012/fa-syn-pa-spraket>

Utmaningar och stöttning i ett flerspråkighetsperspektiv (2019)

<https://www.youtube.com/watch?v=UbAWjuSEyI0>

Att ta tillvara barns erfarenheter och kunskaper via olika språk (2019)

<https://www.youtube.com/watch?v=06vOOFEku9Y>

Nationellt centrum för svenska som andraspråk

<https://www.andrasprak.su.se/>

Avhandling

Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande, Anne Kultii (2012)

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29219/1/gupea_2077_29219_1.pdf

Lärlabbet, UR

Alla barn har rätt att utveckla både sitt modersmål och svenskan i förskolan. Men hur kommer flerspråkigheten in i förskolans pedagogik? (2019)

<https://urplay.se/program/213486-larlabbet-flersprakighet-i-forskolan>

Tips på filmer

Pedagog Värmland: Flerspråkighet på Diamantens förskola (2016)

https://www.youtube.com/watch?v=aBag8S_qdZw

Stockholms universitet: Flerspråkighet i förskolan: då, nu och i framtiden – Monica Axelsson (2020)

https://www.youtube.com/watch?v=rYEGNbu6_84

Pedagog Göteborg: Språkutvecklande arbetssätt i förskolan (2018)

<https://www.youtube.com/watch?v=kZTJGNudqUE>

Pedagog Göteborg: Flerspråkighet är en guldskatt på Persiljegatans förskola (2019)

<https://www.youtube.com/watch?v=ljY-BIZdqRA>

